

ANMELDELSE

Learning to Make a Difference. Value Creation in Social Learning Spaces

Etienne and Beverly Wenger-Trayner (2020).

Learning to Make a Difference. Value Creation in Social Learning Spaces, Cambridge University Press, ix + 279 pages

Jean Lave og Etienne Wengers sociale læringsteori om legitim perifer deltagelse i praksisfællesskaber har været meget indflydelsesrig i uddannelses- og arbejdslivsforskning. Men nu – 30 år efter at teorien blev introduceret – fremsætter Etienne Wenger-Trayner, sammen med sin hustru Beverly Wenger-Trayner, en ny og mere omfattende social læringsteori. De arbejder som uafhængige læringsteoretikere, undervisere og konsulenter, og har nu udgivet en bog, som er tænkt som den første i en række, der har til formål at opdatere den oprindelige teori om social læring i praksisfællesskaber. Bogen skitserer både den nye teoris grundlag og rummer praktiske overvejelser om, hvordan teorien kan skabe værdi for praktikere. Bogens målgruppe er således både forskere og praktikere. På de første 70 sider i bogen fremsættes den nye teori, mens resten af bogen eksemplificerer og operationaliserer teorien med cases og praktiske refleksioner over, hvordan teorien kan bruges.

Bogens centrale budskab er, at læring må forstås som et langt mere omfattende fænomen end legitim perifer deltagelse i praksisfællesskaber. Selvom læring stadig anses for at være en effekt af deltagelse i en social praksis – og som et resultat af de lærendes vedvarende bestræbelser på at skabe mening og konstruere deres identiteter, så er praksisfællesskabernes strukturer for begrænsende for at forstå læring. Meget læring foregår i de sociale rum mellem, udenfor og hinsides praksisfællesskaber. Forfatterne argumenterer for, at læring ikke er begrænset af identifikation med et fælles domæne og en forpligtigelse i forhold til en bestemt praksis eller kompetenceregime. Praksisfællesskaber udgør en speciel struktur for social læring, der er indlejret i meget bredere og mere omfattende strukturer for læring. Wenger-Trayner-parrets nye teori sigter mod at beskrive disse strukturer for at kunne forstå, hvordan læring udfolder sig i andre sociale rum, som fx sporadiske samtaler mellem fremmede, netværksaktiviteter, online rum, dans, deltagelse i konferencer, interaktion i klasseværelset, m.m.

De strukturelle egenskaber, der muliggør læring i alle disse forskellige sociale rum, er ifølge forfatternes nye læringsteori, at 1) de lærende er optaget af at gøre en forskel

(cares to make a difference), 2) at de lærende engagerer sig i uvisse situationer og 3) at de lærende udviser opmærksomhed. Det er et kendetegn for læreprocesser, fremfører Wenger-Trayner-parret, at de lærende er drevet af en ambition, der gør en forskel for dem. Læring forudsætter således en affektiv rettethed om at gøre en forskel i den verden, som de lærende bebor. Hvad denne rettethed peger hen imod er ofte ikke klart i udgangspunktet for læreprocessen, men kan derimod blive tydeligere efterhånden, som læreprocessen skrider frem. Læring er karakteriseret ved "being in tension between caring to make a difference and having a clear path to get there." (s. 21). Det er derfor også et kendetegn ved læreprocesser, at de lærende er parate til at engagere sig i uvisse situationer, der kan forekomme ubekvemme. Endelig er læring kendetegnet ved, at de lærende er opmærksomme, dvs. at de er parate til at deltage i en "dance between accepting, taking in, thinking about, resisting, and refusing feedback." (s. 28). Læring kan derfor også indebære aflæring, når de lærende lytter til verden, og en åbenhed der måske indebærer, at den lærendes identitet forandres.

Disse strukturer eksisterer sammen med andre strukturelle træk ved sociale rum og praksisser. Læring kan finde sted i formaliserede uddannelsessammenhænge, i uformelle sammenhænge og mere tilfældige møder mellem mennesker, i interaktioner med materialer, teknologier, procedurer, m.m. – og læreprocesser kan være, men behøver ikke at være, indlejrede i interaktioner i praksisfællesskaber. Og sammenhængen mellem de sociale læringsrums strukturer og andre praksissers strukturer er kontingent, påpeger forfatterne.

Wenger-Trayner-parrets nye teori har en processuel og relationel ontologi, og den installerer værdiskabelse som udgangspunktet for læreprocesser: "Social learning creates value for participants to the extent that they

view engaging uncertainty and paying attention as contributing to their ability to make a difference that they care to make." (s. 43). Værdiskabelse handler ikke om at forfølge, fjerne, fastsætte og absolutte mål; derimod opstår værdiskabelse undervejs i læreprocesserne, og de lærende får skabt en rettethed undervejs i læreprocesserne. Værdier og rettethed står således i et reciprok forhold: "Agency implies meaningfulness, experiencing that who you are matters and that this makes you exist in your engagement with the world." (s. 61).

Forankringen af læreprocesser i værdiskabelse muliggør, at Wenger-Trayner-parret kan identificere fire læringsmodi i de sociale læringsrum: 1) at skabe værdi, 2) at oversætte værdi, 3) at rammesætte værdiskabelse og 4) at evaluere værdiskabelse. Sociale læringsrum kan således understøtte læreprocesser på forskellige måder, og bogen giver detaljerede eksempler på dette fra forfatterens egen praksis.

Overgangen fra teorien om praksisfællesskaber til den nye teori om værdiskabelse beskriver ikke blot en bredere forståelse af lærerprocessers omfang, men også en dybere indsigt i forståelsen af hvad der kendetegner læreprocesser. Teorien om praksisfællesskaber forstår grundlæggende læring som et socialt og normativt fænomen, men ser kun normativiteten i de lokale praksisfællesskabers mikro-processer. Den nye teori anerkender derimod, at normativitet transcenderer lokale praksisfællesskaber, og findes i alle sociale rum, hvor værdiskabelse finder sted – altså i alle sociale rum hvor folk har noget for, og ønsker at gøre noget (ligeegyldigt hvor vagt dette 'noget' end måtte fremstå).

Rettethed, at drage omsorg for noget eller nogen (care) og at gøre en forskel, har spillet en afgørende rolle for forståelsen af meningsfuldhed, erfaring, erkendelse og læring hos mange filosoffer i det 20. århundrede – ikke mindst for John Dewey og Martin Heidegger.

Wenger-Trayner-parret anerkender da også kort deres gæld til Deweys kortlægning af værdiers funktion og rolle for erfaringsdannelse, men ekspliciterer ikke arven nærmere. Heideggers banebrydende forståelse af den menneskelige eksistens (Dasein) som den værensform, der drager omsorg (Zorge), er imidlertid helt fraværende i forfatterens fremstilling. Det er uheldigt, da der forekommer mange ligheder mellem Wenger-Trayner-parrets ideer om værdiskabelse (care) og Heideggers udforskning af menneskers væren-i-verden som omsorgsfuld omgang med mennesker og ting.

Det må påskønnes, at forfatterne – nu efter 30 år – foretager en nytænkning af læringsbegrebet, men det er også lidt skuffende, at denne nytænkning ikke er mere grundig og

udbygget i forhold til andre læringsteoretiske traditioner og forståelser.

Måske er det ikke fair at rette denne kritik imod bogen. Forfatterne binder an med et stort og vigtigt projekt, når de både ønsker at komme praktikere og et akademisk publikum i møde med lanceringen af en ny teori om social læring. Forfatterne lykkes langt hen ad vejen. Men mange praktikere vil nok sidde tilbage med ubesvarede spørgsmål om, hvordan læreprocesser skal faciliteres, og mange læringsforskere med ønsket om dybere diskussioner af læringsbegrebet. Man må håbe, at både praktikere og forskere finder flere svar i de udgivelser, der vil efterfølge denne første bog i serien. Wenger-Trayner-parrets nye bog har i hvert fald givet mig lyst til også at læse deres næste.

Anmeldt af Anders Buch,

VIA University College og Jönköping Universitet